

Södertörns högskola | Institutionen för Lärarutbildning
Kandidatuppsats 15 hp | Utbildningsvetenskap C | vårterminen 2011
Interkulturell lärarutbildning mot förskola, kombinationsutbildning

Låg, medel eller hög kvalitet i förskolan

En studie om hur och varför kvalitén skiljer sig mellan förskolor.

Av: Ingela Hällkrans
Handledare: Carl Cederberg

Abstract

My essay deals with a problem in our society which, in my opinion, has been neglected. Even today in 2011, the quality of schools and preschools is extremely varied. This has been a problem for a long time and not nearly enough attention has been paid to it.

In my essay I have tried to understand what it is that causes these differences in quality between preschools. With help from literature and research studies I have examined what quality in preschool really means.

My starting point is an account of my own experience at the preschool where I currently work and a description of a study visit I made to another preschool which operates in a very different way to the one where I work. I wanted to investigate what the consequences are for children who grow up attending preschools of different quality. Do they have the same opportunities?

My conclusion is that the problem is both more extensive and more complicated than I had first thought. It is high time that this problem received the attention it deserves and that radical changes are made in order to ensure that all children are provided with a learning environment of an equally high standard.

Key words

Quality, children, preschool, segregation, teacher's attitude.

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
20 augusti- Observation av leksakers betydelse för samspel och inläring.....	3
3 september –Betydelsen av en egen sak som ett övergångsobjekt.....	4
Föräldramötet –.....	5
20 september – Revolt mot vuxnas regler.....	6
Syftet med min essäskrivning.....	6
Besöket på Päronefs förskola.....	8
Skillnader och likheter	
Sociokulturella skillnader.....	11
Organisatoriska skillnader.....	11
Pedagogiska skillnader.....	12
Reggio Emilia pedagogiken.....	13
Begreppet kvalité i förskolan	15
Vad har förskolans kvalitet f�r betydelse för barnet.....	20
Låg kvalité i skolan = dåliga elever?.....	21
Historisk anekdot.....	23
Egen sammanfattning och reflektion.....	25
Sammanfattning.....	28
Referenslitteratur.....	29

20 augusti – Observation av leksakers betydelse för samspel och inläring

Stämningen på avdelningen har precis lugnat ner sig. Det var lite stökigt på vilan barnen hade svårt att komma till ro. Två av femåringarna som har så mycket rörelse i kroppen har hämtat sina Bakugan¹ från sina hyllor och satt sig och börjat leka med dem. Jag vet att min kollega inte gillar att barnen får ha med sig saker hemifrån. Vi har haft en diskussion när det blev en konflikt om en Spindelman, en sån som man får från McDonalds. Det var två av barnen som hade likadana, men innan vi hade rätt ut det så blev det en del problem.

På vår förskola som har 6 avdelningar, är det bara vår avdelning som tillåter att man får ta med sig saker hemifrån och min kollega har påpekat det några gånger. Jag sätter mig i soffan med ett nyvaket barn i famnen en bit ifrån killarna som leker med sina Bakugankulor.

Jag förundras över den kunskap de har. Diskussionen dem emellan handlar om huruvida de ska spela spelet mot varandra eller bara leka ändå.

- Det är inte kul, du är så bra och vinner alltid säger Ali²
- Men jag kan spela mitt sämsta, jag lovar att du kommer att vinna, säger Muhammed.

Jag blir varm i kroppen det är inte så ofta man ser den empatiska sidan hos Muhammed. För honom är det viktigt att vinna men nu har han erbjudit Ali att få vinna.

De spelar med regler som jag inte förstår så mycket av men som de kan utan och innan.

Korten är olika mycket värda och de läser vant av värdena upp till 1000-tal.

- Den där är värd 1600 säger Muhammed.
- Nej det är 1900, säger Ali. Titta det är en nia. Du såg siffran upp och ner.
- Ja just det 1900 är det.

De jämför och sorterar vant korten efter deras värde.

Mimmi ropar på mig utifrån köket där hon och Sofia sitter och jobbar vid datorn. Jag reser mig och går och hjälper henne. Ali och Muhammed fortsätter sitt spelande ända tills det är dags att äta mellanmål.

¹ Ett spel som består av spelkort och plastkulor som kan vecklas ut till figurer, finns även som film.

² Alla namn som förekommer i berättelsen är fingerade.

3 september – betydelsen av en egen sak som ett övergångsobjekt

Vi har precis avslutat frukosten, jag håller på att duka av när Alexander kommer med sin mamma. Efter en avskedskram vinkar han till sin mamma genom fönstret sen kommer han och ställer sig en bit ifrån mig och min kollega Barbro. Det ser ut som om han väntar på något. Barbro tar med sig matvagnen med frukostdisken för att lämna den i köket och sedan gå på morgon möte. När hon har gått kommer Alexander fram till mig och säger:

- Kom jag ska visa dig.

Vi går ut i hallen och han letar i sin ficka, jag förstår att han vill visa mig något som han har tagit med sig.

Det är en rutin som vi har haft ända sedan han var liten, han har alltid med sig någon sak som han visar och berättar om. Han pratar inte så mycket i vanliga fall, dels så är han lite osäker på språket men också väldigt blyg. När han pratar om sina saker så får han en helt annan självkänsla. Jag känner också att vi får en bra kontakt dessa stunder.

Han letar fram en liten plastgubbe som han tar upp ur fickan.

- De e Pikachu, säger han.

- Ja, honom känner jag igen, han är med i Pokémon va? säger jag.

Han nickar ivrigt.

- Mofa köpte den.

Sen ser han orolig ut och tittar på mig.

- Säj inte till ”babro”

- Vad ska jag inte säga?

- Om Pikachu, hon sa jag inte får ha saker med mig.

- Jaha, det var konstigt, jag ska prata med henne och fråga vad hon menade, du får ha med dig saker om du får ta med dem för mamma.

Alexander ser lättad ut och stoppar tillbaka sin lilla gubbe i fickan.

Senare under dagen passar jag på att fråga Barbro om det som Alexander sa.

- Ja jag sa till hans mamma att det är bättre att han lämnar sina saker hemma, han har ju med sig något varje dag, svarar hon på min fråga. Förresten så tycker de andra avdelningarna att vi inte borde låta barnen ta med sig saker.

Det sista kläms fram med ett triumferande tonfall. Att missförstå budskapet är omöjligt, det är jag som ställer till problem när jag låter barnen ta med sig saker till förskolan.

- Okey, men det är ju ingenting som vi har bestämt om ännu, vi får ta upp det på föräldramötet och se vad föräldrarna säger och ta en diskussion efter det, försöker jag.

– Ja det är en bra idé, säger Barbro.

Jag funderar mycket på hur jag ska förhålla mig. För mig har det alltid varit viktigt att låta barnen få bestämma om de vill ha med sig saker från hemmet.

Det blir problem när alla andra avdelningar har förbud, och nu när min nya kollega är helt emot. Jag känner mig ganska uppgiven, det är kanske bäst att ha samma regler som resten av förskolan?

Föräldramötet

Med den känslan av uppgivenhet, beslöt jag mig för att hålla en neutral ståndpunkt i diskussionen om leksaker. Varför? För mig känns det så självklart att barnen ska få välja om de vill ta med sig en personlig sak eller inte, för mina kollegor så kan det vara en sak man skäller ut ett barn för. Vad är det för erfarenheter som gör att våra åsikter skiljer sig så mycket åt? I min analys så kan jag inte komma fram till något annat än att jag har ett barnperspektiv. Tycker mig se och veta vikten av att få ta med sig subjektivt laddade saker hemifrån. Skulle vi fråga barnen är jag övertygad om att de utan tvekan skulle säga att de vill kunna ta med sig saker hemifrån. Vad har mina kollegor för syn på saken? Jag tror att det handlar om vuxenperspektiv, det är besvärligt, saker kan komma bort, gå sönder, bli konflikter runt, och då är det enklare att ha ett förbud. Det här är inget som har diskuterats på förskolan, förutom någon vass kommentar i förbifarten, *jaså, får barnen på er avdelning ha med sig leksaker?* Alla avdelningar har tagit egna beslut om saken och i arbetslaget som jag arbetade i förra året hade vi tagit beslutet att det skulle vara tillåtet att ta med sig saker.

När vi tog upp punkten om leksaker på föräldramötet så var föräldrarna varken för eller emot, de förstod problemet med att det hade varit konflikter runt leksakerna och beslutet blev att vi skulle prova att ha ett förbud, och utvärdera det på nästa föräldramöte.

Det här är inte första gången som jag låter ett beslut fattas som går emot det jag tycker, varför tvivlar jag på min praktiska erfarenhet? Jag skulle ha kunnat hänvisa till läroplansmålen de fördelar som jag har sett, och litteratur som styrker det jag tycker, varför gör jag inte det?

20 september – revolt mot vuxnas regler

Ali, Muhammed och Leo kommer från hallen, av någon anledning så tycker jag att de ser skyldiga ut när de går förbi mig

- Får vi leka i byggrummet? frågar de.
- Javisst, det är ledigt där så gör det!

Jag hör att de leker intensivt, och när jag efter ett tag tittar in så ser jag att de har sina Iron Man-gubbar³ som de leker med. De är helt inne i leken och har byggt upp en stad av klossar. Vad ska jag göra? Jag har sett att de har sina leksaker som de leker med och det är nu förbjudet, det har varit många och tråkiga diskussioner de senaste veckorna när barnen har haft med sig saker trots att de inte får. Nu har de börjat smugla med sig saker.

Syftet med min essäskrivning

Min första tanke kom när jag lyssnade på en föreläsning om skollagen och den uppdaterade läroplanen Lpfö -98, av Eva Wiklund (chefredaktör för förskoletidningen). Hon delade in förskolor i Sverige i tre olika kvalitetsområden. Låg, medel och hög kvalitet. Kännetecknen var att i förskolor där man värderar kvalité som låg, är verksamheten vuxenstyrd, kontrollerande och med otydliga mål. Medelkvalitativa förskolor hade ett tillåtande klimat men var till stor del en – göra miljö (man gör saker utan att ha ett klart syfte med det man gör). De förskolor där man anser att kvalitén är hög kännetecknas av att pedagogerna alltid gör medvetna val när man planerar verksamhet, miljön är utmanade och tillåtande.

Mina funderingar tog fart. Var på kvalitetsskalan befinner sig min förskolas verksamhet? Jag tänkte mycket på det, att ta ett beslut över barnens huvuden som också går emot vad de vill, är inte det vuxenstyrt och kontrollerande? Min första tanke är att vi antagligen befinner oss i den låga kvalitetsnormen eller kanske i medelnormen. Varför är det så? Vi har under flera tillfällen under utbildningen läst om jämförelser mellan förskolor som är väldigt olika i sitt värdegrundstänkande. I Markströms *Att förstå förskolan* beskrivs två förskolor som

³ Dockor som föreställer superhjältar, finns som film.

tacklar problem på olika sätt, till exempel när det gäller föräldrar som inte passar tiderna. Båda förskolorna har ungefär samma utsträckning av föräldrar som inte passar tiderna. Den ena förskolan lägger stor vikt vid att diskutera och vara upprörda över tider medan den andra förskolan inte alls lägger någon energi på det problemet. Markström har dragit slutsatsen efter intervjuer och observationer att på den tillåtande förskolan resonerar pedagogerna att de har en förståelse för att det är svårt att komma i tid på grund av olika omständigheter, de har en tro på att föräldrarna gör så gott de kan. På den andra förskolan tolkar hon det som om de har en moraliserande och implicit idé om tidsmissbruk, de anser att föräldrarna inte får använda förskolan mer än nödvändigt. Pedagogerna på förskolan säger här att föräldrarna gör otillåtna saker som att handla och gå till hårfrisörskan, innan de hämtar sina barn (Markström, 2007, s.97-99). Jag känner igen mycket i den diskussion som den förskolan som lägger stor vikt vid tidsproblemet har. Vi tar ofta upp frågan och mycket energi läggs åt att vara irriterad över föräldrar som kommer försent.

Det här ville jag att min studie skulle handla om, vad är det som gör att det skiljer sig åt så mycket mellan olika förskolor? Vi har ju samma måldokument att förhålla oss till. Anledningen till att jag valde den gestaltning som jag gjorde var att jag vid ett tillfälle satt och läste dokument som en privat organisation hade skrivit. Bland annat så hade de ett dokument som hette leksakspolicy som fångade mitt intresse. Dokumentet började så här:

”Vi uppmantrar barnen att förflytta personliga saker/leksaker mellan hem och förskola därför att(.....)”.

Och sedan radade de upp sju olika argument för varför de anser att det är viktigt att barn ska ha rättigheten att få ta med sig saker hemifrån, det handlar om att egna saker är laddade med subjektiva erfarenheter som kan bli kollektiva i mötet med andra, det är övergångsobjekt (en trygg symbol från hemmet), de kompletterar sakerna som finns på förskolan, de anser också att det hjälper till att väva ihop livet med projekten i verksamheten. De menar att meningsskapande och lärande är tätt förbundna med varandra. (Se hela dokumentet i bilaga 1)

Den här privata organisationen påminner i stort om den organisation som jag arbetar i, det är fyra förskolor som har samma ledning. Skillnaderna är att vår organisation ligger i ett mångkulturellt, socialt tungt område och deras organisation ligger i ett mer välbärgat område. Deras organisation är privat, vår förskola är kommunal.

Jag vill på ett vetenskapligt plan föra en diskussion om hur och varför barns förutsättningar inte är likvärdiga i våra skolor och då framförallt förskolor.

Med hjälp av litteratur och egna erfarenheter ska jag försöka bena ut begreppet ”kvalitet i förskolan” och försöka förstå varför den skiljer sig åt. Jag börjar med en berättelse från min

egen erfarenhet och verksamhet som jag sedan jämför med en förskola som jag läst om men också gjort ett studiebesök på. Jag utgår från dilemmat om barn ska ha rätten att få ta med sig personliga saker hemifrån eller inte. Min tanke är att det ska belysa pedagogers sätt att se på barn som kompetenta individer med rätt att bestämma om sin vardag. Just pedagogers förhållningssätt är något som jag anser är en viktig del i förskolans kvalitet.

Jag kommer att titta på skillnader och likheter mellan den förskola som jag arbetar på och den förskolan som var föremål för mitt studiebesök. I fortsättningen kommer förskolorna att benämnas med fingerade namn, där *min* förskola benämns som Äpplet och den förskola som jag besökte benämns som Päronet. Jag kommer även att titta lite på olika studier som har gjorts av förskolors kvalitet. Litteraturen är vald efter vilka som fokuserat på kvalitetsanalyser i förskolan, ju mer jag letade desto mer och intressantare litteratur fann jag. En tvärsnittsstudie som heter *barns tidiga lärande (BTL)* finns också med. Den är gjord av Sonja Sheridan, Ingrid Pramling, Samuelson och Eva Johanson. Studien ligger till grund för mycket forskning om förskolans kvalitet. BTL -studien grundar sig på en observationsmetod som heter ECERS (The Early Childhood Environment Rating Scale) och den utvecklades i USA 1980 och har blivit en internationellt etablerad metod som används för att utvärdera och utveckla förskolans kvalitet men används också som ett forskningsinstrument (Sheridan, et.al.:2010, s. 32)

Besöket på en annan förskola

Jag satt på bussen på väg till mitt besök på den förskola som jag trodde mig förstå hade den höga kvalitén på sin verksamhet som Eva Wiklund beskrev i sin föreläsning. Jag har hört talas om förskolans organisation, det har bland annat stått om dem i lokaltidningen men jag hade också läst deras dokument, bland annat leksakspolicyn. Jag satt och funderade över vad det var jag trodde att jag skulle upptäcka? Vad har ledningen för betydelse, barn och föräldrar, organisation, kompetens? Det var många tankar som for runt i mitt huvud, och jag var spänd av förväntan när jag gick in genom grinden till Päronets förskola.

Jag fick ett hjärtligt bemötande, en pedagog och två barn var inne för att möta mig och visa mig runt på förskolan, de hade förberett barnen på att det skulle komma besök. Anna som pedagogen hette, berättade att barnen hade egna lådor i hallen där de kunde förvara sina leksaker som de tog med sig, hon berättade också att de hade haft en diskussion med föräldrarna alldeles nyligen där några föräldrar ifrågasatte om barnen skulle få ta med sig

saker, hon berättade att de då kunde luta sig mot den leksakspolicy som är gemensam för deras förskolor och att deras svar till föräldrarna var att det var viktigt att de kom överens om hemma vad som var ok att ta med till förskolan.

Jag blev guidad genom förskolan där det pågick verksamhet överallt, till exempel på två årsavdelningen låg tre pedagoger och åtta barn på golvet runt en gigantisk spindel, säkert två meter lång, gjord av hönsnät. Alla hjälptes åt att linda in spindelns med gasbinda, barnen förklarade att det var underkläder. En pedagog berättade att det var deras projekt och att det var föräldrarna till barnen som hade gjort grunden till spindelns på ett föräldramöte, som sen barnen skulle göra färdig. Överallt fanns det material tillgängligt för barnen och eftersom organisationen är åldershomogen, uppdelad på åldrar, så var materialet perfekt anpassat till den åldersgrupp som fanns på den avdelningen. I huset fanns också en stor ateljé där det jobbade en ateljérista⁴ som tog emot barngrupper och jobbade med dem runt projekten. Överallt fanns det dokumentation på väggarna som visade projekt och annat som var aktuellt. Alla pedagoger jag mötte såg ut att trivas, det fanns en härlig stämning i huset. Mina två små guider visade vant runt på de olika avdelningarna, de var själva tre år så på ett- och tvåårsavdelningarna hade de varit när de var yngre och på fyra- och femårsavdelningarna hade de varit och hälsat på och man märkte tydligt på dem att de längtade till den dag när de skulle få börja där. Det fanns ganska mycket som föräldrarna hade hjälpt till med att fixa, till exempel så fanns det på ettårsavdelningen en bokhylla med en plexiglasskiva framför och på de olika hyllorna var det olika figurer, men det fanns också lampor på olika ställen som man kunde tända och släcka med hjälp av strömbrytare som satt på bokhyllan, tänk vad spännande att få tända och släcka lampor det som alla barn älskar att göra men sällan får, för det är inte ok att leka med lampor. Allt kändes genomtänkt in i minsta detalj.

När vi kom tillbaka från rundturen så hade de barn som hade haft projektgrupp kommit tillbaka till avdelningen och börjat leka. Några barn var i hemvrån, några lyssnade på musik i ett annat rum och mina två guider visade mig staffliet med färgburkar med olika färger. Tom tog upp en burk med rosa färg.

- Det här är blandat av röd och vit färg förklarade han. De satte vant på sig förkläden och ställde sig och målade vid staffliet.

Vid en bänk med en laptop stod en pedagog och skrev ner dagens reflektioner över projektet som de jobbat med på förmiddagen, hon förklarar att de just nu jobbar med hus, byggnader.

⁴ Pedagog som arbetar skapande med barnen.

Och den byggnad som barnen hade fastnat mest för var Villa Villekulla, de hade ritat olika hus och byggt med lera nu höll de på att bygga villa Villekulla med lego.

Projektet hade startat med att barnen hade fått som sommaruppgift att fotografera en byggnad som de hade upplevt under sommaren. De bilderna satt uppe på väggen och det var ett barn som hade varit i Villa Villekulla på Gotland.

Efter ett tag så var det dags för samling. Ett barn gick runt med ett instrument som var format som en trögroda, som man drog med en pinne på så kom det ett roligt ljud för att markera att samlingen börjar. Alla barn kom från olika håll och satte sig i ringen på vilken plats de ville. Först sjöng de namnsången sen var det dags för de barn som varit inne att visa och berätta vad de hade gjort. De tog fram legobyggnaden och barnen fick förklara. Man lyssnade på de som hade jobbat men kom även med förslag på hur man skulle kunna bygga vidare, det var tydligt att barnen var vana vid att samarbeta och att delge varandra idéer. Sen fick de barn som hade något med sig till samlingen visa vad det var (saker hemifrån), en hade en penna med ett sudd, och en annan hade en dinosaurie som barnen i samlingen undrade vad den hette.

Under tiden som vi hade samling hade matpedagogerna⁵ dukat fram ute i matsalen. När vi hade sjungit om fiskarna och hajarna, sånger som barnen valde, var det dags att gå och äta. Pedagogen sa en ledtråd till exempel den som har en röd tröja får gå, sen fick de en klick handsprit som de gned in sina händer med och så gick de ut i matsalen. Maten stod framdukad på en bänk, liknande som de har i skolorna fast lägre, de tog en tallrik och försåg sig sedan med det de ville ha på tallriken för att sedan sätta sig där de ville. Det var en trevlig stämning i matsalen, alla satt och småpratade. Det fanns två matsalar i huset där avdelningarna turades om att äta, alla även ettåringarna satt vid låga bord och var delaktiga i allt som att ta bort sin tallrik och skrapa mat som blivit över på tallriken i komposten. Efter maten gick barnen tillbaka till sin avdelning för att vila en stund. Och jag fick en pratstund med pedagogistan⁶ som arbetade på förskolan.

På bussen hem satt jag återigen och funderade, jag visste nu att det verkligen var så att den här förskolan var i mitt tycke, en förskola med hög kvalitet. Allt som gjordes kändes genomtänkt, det var ett tillåtande klimat, barnen var alltid i fokus, man dokumenterade och reflekterade över verksamheten för att utvecklas och skapa en så bra lärandemiljö som man kunde för barnen. Varför kändes min förskola som en helt annan verksamhet? Vad var det

⁵ Kökspersonal som även har en pedagogisk uppgift, till exempel att öppna förskolan och ta emot barnen som kommer på morgonen

⁶ Den som ansvarar för att stötta och utveckla arbetslagen och pedagogerna i det pedagogiska arbetet.

som gjorde att det skiljde så mycket i både miljön och förhållningssätt? För att komma vidare i mina funderingar tittade jag på tre olika målområden som jag ansåg vara av betydelse för kvalitetsskapande och som belyser skillnader och likheter mellan förskolorna.

Sociokulturella skillnader

Förskolan Pärönet ligger i en del av samhället som består av mestadels villor, föräldrarna är huvudsakligen välutbildade och etniskt svenska.

Förskolan Äpplet ligger i ett segregerat mångkulturellt område som också är socialt tungt belastat. Föräldrarna arbetar mestadels inom handel eller serviceyrken eller så studerar de.

Organisatoriska skillnader

Förskolan Pärönet har som jag skrev ovan två chefer som också är ägare till förskolorna. På varje förskola finns en pedagogista som arbetar med att stötta och handleda arbetslagen. De kan till exempel gå in och observera pedagogerna och reflektera tillsammans över situationer. Det fanns också en administrativ tjänst på varje förskola. Cheferna och pedagogisterna är organisationens ledningsgrupp. På förskolorna fanns det en ledningsgrupp som bestod av pedagogistan, ateljéristan och en från varje avdelning som är avdelningsansvarig. Avdelningsansvariga har tre timmars barnfritid i veckan för planering och utvärdering och arbetslaget har en timme för planering och reflektion i veckan.

På förskolan Äpplet finns det en ledningstrio, förskolechefen som har det övergripande ansvaret för verksamheten och pedagogerna, biträdande chef som också är pedagogisk handledare för hela enheten och en person som tar hand om de administrativa bitarna.

På varje förskola finns det ett pedagogombud som dessutom är avdelningsansvarig på sin avdelning och arbetar i barngrupp. Hon har en och en halv timme i veckan för att organisera pedagogombudets uppgifter. Vidare så finns det en avdelningsansvarig på varje avdelning som inte har någon extra tid för den uppgiften.

Utbildningsnivån skiljer sig ganska markant också, på Pärönet finns som jag skrev ovan en pedagogista och en ateljérista på varje förskola och i övrigt är det 75 procent högskoleutbildade förskollärare, resterande var barnskötare.

På Äpplet är det ca 25 procent förskollärare och resterande är barnskötare eller utbildade.

Pedagogiska skillnader

De pedagogiska skillnaderna är stora,. De två största skillnaderna är den pedagogiska strukturen och pedagogiska inriktningen. Vi börjar med strukturen. På Päronet har man en åldershomogen organisation där avdelningarna anpassas efter åldrarna och barngruppen och pedagogerna byter avdelning varje år. Det gör att alla barn kan möta en utmanande och lärorik miljö anpassad efter sin ålder. All verksamhet sker i den egna gruppen där man känner sig trygg. På Äpplet har man 1-5 årsgrupper, vilket betyder att miljön ska anpassas efter hela åldersspannet. Det gör det svårt att ha material för de äldre barnen framme för då är det farligt för de yngre barnen, det blir en större belastning för pedagogerna eftersom barnen behöver fråga efter det mesta. Det innebär också att barnen får ett minskat inflytande över sin miljö. För att möta alla barns behov så är det nödvändigt med tvärgrupper där barn från olika avdelningar i samma ålder bildar grupper och har där verksamhet som är anpassad efter åldern. .

Den pedagogiska inriktningen spelar också en stor roll, förskolan Päronet har en Reggio Emilia inspirerad pedagogik. Vad den pedagogiken innebär kommer jag att återkomma till senare i texten, detta för att jag anser att den pedagogiken har en stor betydelse för kvalitén som våra måldokument förväntar sig att vi ska ha på vår verksamhet. Förskolan Äpplet har ingen uttalad Reggio Emilia- inspirerad pedagogik, verksamheten utgår från ett tydligt fokus på leken som en viktig del i lärandet. Man lägger också stor vikt vid språkutvecklande arbetssätt, bland annat så har språkprofessorn Veli Tuomela varit på förskolorna och gett utbildning och handledning i språkutvecklande arbetssätt. Det språkliga förhållningssättet var något som jag reagerade på när jag var på mitt studiebesök på förskolan Päronet, det skiljde sig från det förhållningssätt som man har på Äpplet. Jag hörde att man i större utsträckning använde sig av tomma ord till exempel den och det istället för att säga ordets namn. Vid ett tillfälle kom ett barn och visade ett cd-fodral för en pedagog och när de hade tittat färdigt på fodralet så sa pedagogen

- *du kan väl lägga det där* (pekade på barnets hylla)

Veli menar på att alla människor är lata av naturen och använder så lite ord som möjligt, genom att använda tomma ord och kroppsspråk så gör vi oss förstådda men vi berövar barnen de ord som vi borde ha sagt. En korrekt språkutvecklande mening kunde vara.

- *du kan väl lägga cd-fodralet på din hylla ute i hallen.*

Veli Tuomelas språkliga principer är:

- att inte använda tomma ord,
- att säga det man gör för att förstärka ”jag ger dig hushållspapper”,
- att ge talutrymme, forskning säger att pedagogerna har 70 procent av talutrymmet i förskolan,
- att ge barnen upplevelser som man klär i ord, ett exempel är när man åker tåg och benämner *perrong*, *stationer* och *tågrälsen*.
- att höja språknivån för att ge utmaningar.

På en förskola där nästan alla barn har fler än ett språk är det naturligtvis extra viktigt att arbeta språkutvecklande, men även för barn med ett språk, är språkutvecklingen viktig.

Reggio Emilia pedagogiken

Reggio Emilia- pedagogiken är en pedagogisk filosofi från Italien som har kommit till efter andra världskriget när kvinnorna i byn Reggio startade kommunala förskolor och ville utveckla en pedagogik som skulle verka för att inte nya generationer skulle gå med i antidemokratiska rörelser genom att ge barnen demokratiska värderingar. I förskolans läroplan *Lpfö -98* betonas vikten av ett demokratiskt förhållningssätt. Första meningarna i läroplanen lyder så här, ”Förskolan vilar på demokratins grund. Därför ska dess verksamhet utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö” (Lpfö, 2006, s.3). Reggio Emilia pedagogiken sätter också stort värde på barns förmågor och sätt att uttrycka sig på. Loris Malaguzzi som var en eldsjäl och inspiratör och verkade i de kommunala förskolorna i Reggio Emilia sa ”Ett barn har hundra språk men berövas nittionio” (Dahlberg, Åsén, 2007, s.198). Med det menade han att barn inte ges förutsättningar för att kunna uttrycka sig med mer än det verbala språket, skolsystemet har inte kunskaperna om hur man ska ta tillvara på barnens kompetens. Loris Malaguzzi pratade i sina föreläsningar om tre förenklade bilder av barn som var förankrade i olika pedagogiska traditioner, när jag läser om barnen så kan jag inte låta bli att koppla det till den diskussion om kvalitetsnivåer som vi för i dag. För att kopplingen ska bli tydlig så citerar jag:

Det sovande fattiga barnet – en tom container

Den första bilden är ett barn som lär sig genom att minnas det man sagt och sedan reproducera sin kunskap. Man kan se det barnet ungefär som en klump lera som skall formas. Man talar om barnet som ett oskrivet blad, en ”tabula rasa” eller som

en tom container som andra så småningom skall fylla med kunskapsinnehåll. Barnet är ingen kraft i sig självt. Det är fattigt och passivt, det sover. Det är ett barn som man inte lyssnar på och som man inte för en dialog med. Den objektiva kunskapen kan i princip sprutas in i den sovande av den vuxne som vet och kan. (ibid s.196)

Jag tänker mig att det här barnet är ett barn som går på en förskola av låg kvalitet, det som utmärkte den låga kvalitén var just ett vuxenstyrt och ett kontrollerande förhållningssätt. Malaguzzi menade att det inte är många som skulle prata om barnet på det här sättet, men att förhållningssättet förekommer världen över i den pedagogiska praktiken (ibid, s.196).

Det vakna men fattiga barnet – som styrs utifrån

Den andra bilden är ett barn som lär sig genom att förstå. Detta barn har resurser, men det gäller för den vuxne att stimulera barnet så att det får möjlighet att växa. Detta är ett vaket, men passivt barn, som ännu inte står på egna ben. Barnet har inget ansvar för sin egen kunskap, utan det styrs utifrån av andra. Denna bild av barnet förutsätter alltid mycket aktiva vuxna pedagoger. Den innebär också att barnet förblir fattigt, eftersom det inte får använda alla sina resurser (ibid, s.196).

Här kan man ana att det är den medelkvalitativa förskolan som har satt sin prägel på barnet. Man beskrev förskolan med att ha ett tillåtande klimat men att det var i stort en göra miljö där man handlar utan syfte.

Det rika barnet med kraft och resurser i sig självt

Det tredje barnet är ett barn som vill växa, lära och veta. Det är ett barn som kan skapa sin egen kunskap. Det är ett barn med inneboende kraft, ett barn med hundra språk, dvs. ett rikt barn. Detta barn behöver också en vuxen, men inte som vuxen som bara vill beskydda eller vara ordningsvakt, utan en vuxen som man kan konstruera världen tillsammans med. Eftersom barnet inte klarar av att bygga upp allting själv behöver den en vuxen som kan lyssna och se – en vuxen med stora öron och stora ögon, en vuxen att föra dialog med, en vuxen som kan utmana tankarna och som man kan överskrida gränserna med (ibid, s.197).

Ja, vad kan man säga? Detta barn befinner sig uppenbarligen på en högkvalitativ förskola. Vad är det för barn vi vill ha, ska vi acceptera att det finns fattiga sovande barn i Sverige år 2011?

Begreppet kvalitet i förskolan

Vad är kvalitet? Och vad innebär kvalitet i förskolan? I skollagen står det i den s.k.

kvalitetsparagrafen i 2 a kap 3 § så här::

Förskoleverksamhetens uppgift är att genom pedagogisk verksamhet erbjuda barn fostran och omvårdnad./.../

För bedrivande av förskoleverksamhet /.../ skall det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses. Barngrupperna skall ha en lämplig sammansättning och storlek. Lokalerna skall vara ändamålsenliga.

Förskoleverksamheten /.../ skall utgå från varje barns behov. Barn som av fysiska, psykiska eller av andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling skall ges den omsorg som deras speciella behov kräver. (Lag 1991:1212).

Skollagen lämnar alltså mycket av utformningen av kvalitet till förskolorna att forma själva. Man ställer krav på hur det ska vara men lagen är tolkningsbar och som jag ser det kan även förskolor med låg kvalitet skriva under på att de uppfyller skollagens krav på kvalitet. Nu är det ju inte bara skollagen vi har att följa utan även läroplanen för förskolan som på ett tydligt sätt beskriver vilket förhållningssätt vi ska ha i förskolan. Målen som beskrivs i läroplanen är mål att sträva mot, men även här så krävs det pedagoger som är engagerade och det viktigaste av allt, har en förmåga att reflektera och analysera för att kunna utforma en verksamhet som (läroplanscitat) ”är rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar” (Lpfö -98, s. 4).

Alla förskolor är förpliktigade att varje år skriva en kvalitetsredovisning. I skolverkets broschyr *Allmänna råd och kommentarer, kvalitet i förskolan* står följande.

Enligt kommunallagen skall nämnderna se till att verksamheterna bedrivs enligt de bestämmelser som finns och kontrollera att verksamheten utövas på ett tillfredsställande sätt. Kommunens ansvar för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling förutsätter att förskolans måluppfyllelse kontinuerligt följs upp och utvärderas. För detta behöver ett systematiskt kvalitetsarbete genomföras, dvs. system som följer upp, utvärderar och föreslår åtgärder för att säkerställa och utveckla kvaliteten i förskolan. (Skolverket, 2005, s. 12-13).

Under arbetets gång har jag läst ett antal kvalitetsredovisningar och ställer mig frågande till om kommunerna tar det ansvar som behövs för att säkerställa kvalitén. Som exempel kan nämnas en friskola med Islamsk profil. De angav att de hade *inga*(noll procent) högskoleutbildade pedagoger. Som nämnts ovan är skollagen bestämd (skall) på denna punkt, citerar igen: ”För bedrivande av förskoleverksamhet /.../ skall det finnas personal med sådan

utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.” (Lag 1997:1212, kap 2a § 3, 2 st.)

På Järfälla kommuns hemsida kan man läsa nitton förskolors kvalitetsredovisningar. Av dem ligger nio i mångkulturella områden. På de nio förskolorna har man uppgett att ingen förskola har mer än trettiosju procent högskoleutbildade personal, de flesta ligger runt tjugo procent.. I de övriga tio förskolorna, som inte ligger i mångkulturella områden, ligger antalet högskoleutbildade från tjugofyra till hundra procent, sex av dessa förskolor har över fyrtio procent högskoleutbildad personal. Järfälla kommun är inte ensam om ha svårt att rekrytera högskoleutbildade pedagoger till förskolor i mångkulturella områden.

Jag lyssnade på en debatt om skolfrågor för ett tag sedan och då uttalade sig Botkyrkas skolchef om problemen på deras förskolor. De hade gjort en kartläggning, och det visade sig att i de ”välbärgade” områdena i Botkyrka precis som i Järfälla, fanns den största andelen utbildade lärare och i de segregerade områdena var det få utbildade lärare och högre antal utbildade pedagoger. Han lade fram förslag som att höja lönerna, eller på andra sätt locka utbildade pedagoger att börja arbeta i mångkulturella områden. Det är den enda gången som jag har hört någon ta upp frågan och benämna problemet.

Så här skriver förskolan Päronet i inledningen till sin kommunala kvalitetsredovisning:

Att göra en ”Kvalitetsredovisning” är förpliktigande och vi vill tillfredsställa kommunala krav, men de mätbara nyckeltalen överensstämmer inte med vår syn på kvalitet. Begreppet ”kvalitet” utmanar oss. ”Kvalitet” är ofta synonymt med att söka efter objektivitet och enkla sanningar som förstås genom kvantifiering medan vi inom Pärnets förskolor söker efter komplexitet, värderingar och frågor som kännetecknar en värld som förstås som oviss och flerdimensionell utifrån ett rumsligt och tidsmässigt sammanhang. Vi önskar ersätta begreppet ”kvalitet” med ordet ”meningsfullhet”. Vi använder oss av Kommunens mall och dess rubriksättning men önskar att ni som läser detta dokument också tar del av förskolan Pärnets lokala arbetsplan, handlingsplaner och IUP för att bättre förstå hur vi tänker och gör för att skapa mening, dvs. det vi anser vara ”kvalitet”. Dessa dokument är våra egna utvärderingsverktyg och meningsfulla i vårt sammanhang. Där beskriver vi ingående hur vi verkar för jämställdhet, jämlikhet och delaktighet inom företaget samt i verksamheten med barnen och familjerna.⁷

⁷ Jag har inte angett någon referens på detta citat på grund av att jag har låtit förskolorna i min undersökning vara anonyma)

Det är ett intressant inlägg, den förskola som jag tror uppfyller nästan alla kvalitetskrav, är själva kritiska till en kvalitetsredovisning. Jag tolkar det som att de anser att kvalitet är svårt att definiera och att mäta korrekt, att det faktiskt blir ett styrmedel som kan användas till att mäta och framförallt utveckla kvalitén i förskolan. Sonja Sheridan och Ingrid Pramling Samuelsson skriver i sin bok *Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete* att vissa forskare anser att kvalitet är en subjektiv upplevelse som ligger i betraktarens ögon men att man enligt andra forskare kan enas om vad som är kvalitet och då utifrån vissa kriterier som:

- tydliga mål i verksamheten,
- föräldrasamverkan,
- varierat material,
- goda utrymmen,
- små barngrupper,
- kompetenta lärare
- tydligt innehåll

(Sheridan Pramling Samuelsson 2009:13)

Jag tänkte med objektiva ögon titta på förskolorna Äpplet och Päronet och gå in på de kriterier som beskrivs ovan.

Tydliga mål i verksamheten

Båda förskolorna arbetar efter mål som är anpassade efter deras behov, Päronet har en tydlig inriktning på Reggio Emilia- pedagogik där den demokratiska andan har en avgörande betydelse. Man ser tydligt att de arbetar med barns inflytande och förmågor att uttrycka sig. Äpplet har lagt stor vikt vid att arbeta språkutvecklande. Språket, matematik, naturvetenskap och miljö är prioriterade målområden. Det finns också en stor mångkulturell medvetenhet. Man har multireligiösa almanackor och uppmärksammar en del högtider från andra kulturer till exempel ramadan. Det sitter flaggor och ord från andra länder uppe på väggarna och man har ett interkulturellt förhållningssätt.

Föräldrasamverkan,

Päronet har en fungerande föräldraförening som driver frågor de anser viktiga, de har också många föräldraaktiviteter. Föräldrarna hjälper till med att snickra och tillverka saker till förskolan. På Äpplet är det svårt att få föräldrarna att komma både till föräldrarådet och traditionella föräldramöten, om man däremot har en föräldramiddag där alla tar med sig en maträtt från sitt land, så kommer nästan alla.

Variert material,

På Päronets förskola är allt material synligt, i och med att avdelningarna är åldersanpassade så kan allt material finnas framme vilket inspirerar och sätter fart på kreativiteten. På Äpplet finns det material att tillgå, men det mesta förvaras i skåp och lådor för att inte de yngre barnen på avdelningen ska komma åt det.

Goda utrymmen

Här är förskolorna likvärdiga, Äpplet har ganska nyrenoverade lokaler, Päronets lokaler var mer slitna. Båda förskolorna har stora fina utegårdar.

Små barngrupper

Här kämpar båda förskolorna med för stora barngrupper, vilket är den verklighet som barnomsorgen befinner sig i nu. På den treårsavdelning som jag besökte på Päronet hade de 21 barn inskrivna och fyra pedagoger, (alla arbetade inte heltid). På Äpplet har man sjutton till nitton barn men då i åldrarna ett till fem år och tre pedagoger.

Kompetenta lärare

Som jag skrev ovan så skiljer det sig markant på andelen utbildade lärare 75 procent på Päronet och 25 procent på Äpplet. Förskolan Päronet har inga problem med att rekrytera nya medarbetare, på Äpplet är det mycket svårare, det är få sökande till tjänsterna och av de som söker är inte många högskoleutbildade. Här kan man diskutera vad en kompetent lärare är? Äpplets pedagoger gör ett fantastiskt arbete utifrån de förutsättningar man har. Det finns en stor kunnighet om språkutveckling som jag skrev om ovan, många har arbetat i många år på

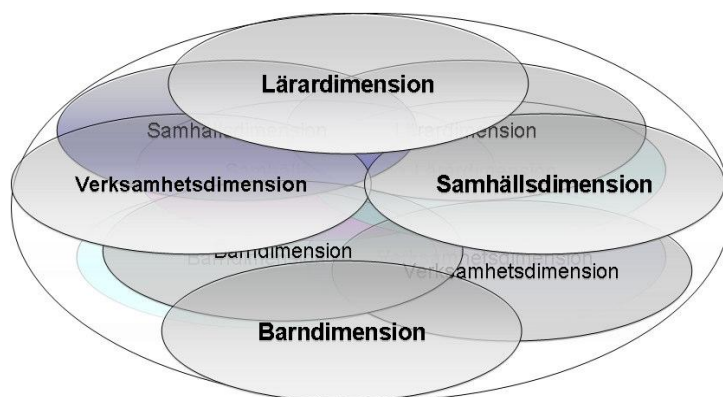
förskolan och är väldigt kunniga när det gäller det mångkulturella. Problemet kvarstår dock, det är för få utbildade lärare och personalomsättningen är relativt hög.

Tydligt innehåll

Båda förskolorna, i min jämförelse, har tydliga mål uppställda. Pärönet förefaller dock, enligt mig, ha en större reflekterande kultur, vilket innebär att målen med verksamheten förverkligas och följs upp på ett sätt som utvecklar verksamheten i större utsträckning.

Även i boken *Barns lärande-fokus i kvalitetsarbete* använder sig författarna av begreppen låg, medel och hög kvalitet, de skriver att svenska förskolan internationellt har en hög kvalitet i jämförelse med andra länder men om man skattar förskolor i Sverige ligger de flesta förskolorna på medelgod kvalitet (Sheridan, Pramling Samuelsson, 2010, s.13).

I BTL studien beskriver författarna pedagogisk kvalitet i fyra dimensioner och illustrerar det med denna bild som visar hur de olika dimensionerna av kvalitet påverkar och samspelar med varandra

Vad har förskolans kvalitet för betydelse för barnet?

Det här är en stor och viktig fråga, kan det vara så att om jag har mitt barn på en förskola med hög kvalitet så får de bättre förutsättningar att klara sig i framtiden? Eller har ett barn som har spenderat sin förskoletid på en förskola med låg kvalitet samma förutsättningar för det livslånga lärandet?

I Sonja Sheridan, Ingrid Pramling Samuelsson och Eva Johnssons omfattande studie *Barns tidiga lärande (BTL)*, har man studerat 38 förskolor i Göteborg. Förskolecheferna fick välja ut vilka förskolor som skulle delta, kriteriet var att det skulle vara förskolor av hög kvalitet. Detta ställer jag mig för övrigt kritisk till, det skulle vara mer effektivt om man fördelade och tog förskolor av olika kvalitet, det är bara så man kan tydliggöra de skillnader som finns, enligt min mening. Det var 73 förskollärare och 43 barnskötare och fyra med annan utbildning som deltog i studien, man observerade och intervjuade även 230 barn och deras föräldrar. Här ser man tydligt att det är förskolor med hög kvalitet som är med i studien då antalet förskollärare är så hög.

Man observerade förskolorna under en dag, sen gjorde man enkätundersökningar med pedagogerna och föräldrarna och observationer och intervjuer med barnen.

Man använde sig av ECERS observationsmetod och tittade på omsorgsrutiner, språkutvecklande aktiviteter, lärares villkor, social utveckling, inventarier och skapande aktiviteter (Sheridan et. al., 2010, s.41).

I den avslutande reflektionen skriver de att BTL studien styrker de resultat som tidigare forskning visat och det är att det finns en betydande variation av kvalitet i förskolor i Sverige. Man kunde också se när man jämförde kvalitetsbedömningar och studier som gjorts tidigare att skillnaderna hade ökat. I de högt skattade förskolorna hade kvalitén ökat och i förskolor med lägre kvalitet fanns det en liten ökning av kvalitén eller ingen ökning alls. Författarna tolkar det som att lärare i förskolor med hög kvalitet har en annan förståelse, lärarorientering och förhållningssätt till förskolans uppdrag än lärare i förskolor med låg kvalitet. (Ibid. s.47)

I BTL studien skriver de:

Resultat från studier om kvalitet visar att barn från utsatta socioekonomiska förhållanden genomgående har en sämre barnomsorg. Barn med lägre Socioekonomisk bakgrund kommer dock ofta ikapp sina kamrater i förskolan när det gäller att utveckla basfärdigheter i matematik och språk. Däremot ökar skillnaden mellan dessa och andra barn när det gäller mer differentierade och komplexa kunskaper inom dessa områden. Vissa resultat tyder på att förskolor av hög

kvalitet kan motverka detta. En hög kvalitet i förskolan främjar också barns förmåga och möjlighet att knyta an till viktiga personer och medför att barn har lättare för att samarbeta och är involverade i färre konflikter med andra (Elektroniskt s. 29 <http://hdl.handle.net/2077/20404>).

Vidare skriver de i BTL studien:

”För att få kunskap om förskolans bidrag till barns livssituation och livslånga lärande pågår omfattande longitudinella studier bland annat i USA, Australien och England, men inte i Sverige. Trots lång förskoletradition, en enorm utbyggnad av förskolan och genomgripande reformer har vi begränsad kunskap om dess yttringar på barns lärande” (ibid, s.30).

Låg kvalitet på skolan = dåliga elever?

För att belysa min ståndpunkt och ge ett bra exempel på att det är viktigt med en förskole- och skolmiljö som håller en hög kvalitet vill jag återge innehållet i en artikel som var införd i *Lärarnas Nyheter* den 25 mars 2011. Artikeln är skriven av Monica Hedlund.

I Malmö finns stora problem med segregering, så också i skolorna. Skolinspektionen har vid upprepade tillfällen framfört kritik till Malmö kommun, dock utan att några förbättringar skett. Hösten 2007 stod Krokbäcksskolan inför stora renoveringar som ledde till att man inte kunde bedriva undervisningen som vanligt, utan behövde andra lokaler till sina elever. En förfrågan skickades ut till andra skolor i Limhamn. Den som svarade ja utan att tveka var rektorn på Linnéskolan. En skola med gott rykte, många studieintresserade elever och rymliga lokaler. Ja, lokalerna är så pass rymliga att Linnéskolan hade ett elevunderskott. Rektor Johan Revemark såg ett tillfälle att kunna behålla sin personal trots elevbrist. När föräldrar och barn vid Linnéskolan hörde om detta framfördes starkt kritiska åsikter mot att ta emot elever från Krokbäcksskolan, belägen på andra sidan vägen, i ett segregerat område. Man ansåg att de nya eleverna skulle dra ner studiekvalitén för deras barn.

I Krokbäck bor många och stora invandrargrupper. Inkomstnivån är låg liksom utbildningsnivån. Många behärskar svenska språket dåligt eller inte alls. Som i de flesta andra mångkulturella områden finns här stora sociala problem, hög arbetslöshet och en stor andel av invånarna här lever i ett utanförskap från samhället. Krokbäcksskolan är känd (ökänd) för sina dåliga studieresultat och andra problem. Man har varit nere i siffror där endast 55 – 60 procent av eleverna har klarat studierna och uppnått gymnasiebehörighet. 40 procent, alltså nästan

hälften av eleverna är inte behöriga att antas till gymnasiet. På Linnéskolan har siffran legat konstant på 94 procent av elevunderlaget som har gymnasiebehörighet. Av 55 elever som vanligtvis skulle börja i Linnéskolan den hösten valde 50 andra skolor i stället. I Malmö som helhet går nästan var femte elev ur grundskolan utan gymnasiebehörighet och värst drabbade är barn från utsatta områden.

Peter Tundo, lärare på Linnéskolan i ämnena Svenska och SO berättar att de ställer samma krav på alla elever trots att de kommer från så olika miljöer. Han menar att man måste arbeta så men att man naturligtvis försöker individanpassa utbildningen och noga se till att alla hänger med. Det är inget nytt här, säger han, så gör vi alltid ändå. Ett extra plus är att eleverna kommer från olika kulturer och kan lära av varandra, till exempel kunde man diskutera Muhammed-teckningarna som spred en dålig stämning på många håll. Muslimerna i skolan kunde berätta för de andra eleverna varför många muslimer tog illa upp. Detta skapade en större förståelse bland icke muslimska elever. Felix Elofsson, elev i klass nio, säger att bland hans gamla klasskamrater, de som valde att byta skola, finns fortfarande fördearna om ”de andra” kvar. Rektor Johan Revemark pekar på vikten av att få lära sig svenska språket ordentligt, något som underlättas av att många klasskamrater är svenskar. Dessutom menar han att det medför en positiv känsla för eleverna när de ser andra lyckas med någonting, man blir påverkad och vill också försöka. Den muslimska flickan, Hebba Khalil som går i nian, berättar att om ens kamrater är studiemotiverade så blir man det också själv. Man jämför resultaten efter prov och vill inte vara sämre än de andra, därför kämpar man också hårdare. Det blir roligare och känns mer som en självklarhet att försöka prestera bra. Krokbäcksskolan är nu färdigrenoverad och sedan hösten 2010 tar man emot elever igen. Vissa lärare hade velat fortsätta att blanda upp eleverna medan andra inte var intresserade av det.

Hur gick det då för eleverna som fick möjligheten att gå på Limhamns ”högkvalitativa skola”? Jo, 80 procent klarade att uppnå gymnasiekompetens. Vad visar dessa siffror i klartext? Att elever som får chansen att gå i en skola av hög kvalitet lättare faller in i den goda studieandan. När man ser att det går att lära sig, att det finns lärare som bedriver en anpassad och noga uttänkt plan och att andra jämnåriga klarar sådant man kanske inte tror sig själv om, då vaknar lusten att lära sig och möjligheten öppnar sig. Möjligheten att integreras i det svenska samhället genom att man behärskar språket, har svenska vänner och är delaktig i det dagliga arbetet. I artikeln nämns ingenting om de ungdomar som valde att lämna Linnéskolan i protest mot de nya elevernas ankomst. Man borde dock kunna dra slutsatsen att dessa elever inte tillhör någon socialt eftersatt grupp, de kommer från miljöer där studievonan är hög och där föräldrarna disponerar höga inkomster. De har en förväntan på sig att klara sina studier

och de har en bakgrund och erfarenhet från en högkvalitativ skola de tidigare gått i, Linnéskolan, som gör att de redan är studiemotiverade och självsäkra. De klarar sig antagligen bra även i en annan studiemiljö. (Hedlund, 2011, s.18-22)

Det här är en berättelse från skolans värld men jag tycker att den belyser det kärnproblem som jag vill peka på. Segregationen i samhället är i sig är ett dilemma som inte behöver vara negativt om det inte skulle vara för att det medför negativa konsekvenser. En sådan konsekvens är kvalitén i förskola och skola. Jag tror att anledningarna till att många lärare väljer att söka sig till skolor med hög kvalitet beror på att man har höga ambitioner med sitt yrke och då vill arbeta på arbetsplatser med likasinnade. Det medför precis som BTL studien visar att kvalitén höjs på dessa skolor och i värsta fall sänks i de segregerade skolorna eftersom det blir svårt att rekrytera kompetenta lärare dit.

Jag tycker att resultaten av att eleverna från den låg kvalitativa skolan höjer sin kompetens och klarar målen genom att möta elever med andra förutsättningar och lärare med andra ambitioner, talar sitt tydliga språk.

Historisk anekdot

Att kvalitén skiljer sig mellan olika skolor och förskolor är inget nytt problem. Redan i förskolans begynnelse fanns det stora skillnader mellan barnträdgårdarna, som förskolorna hette då. När jag läste *Boken om pedagogerna* slog det mig att det är mycket som lever kvar ifrån förr, och för att tydliggöra det har jag skrivit ett sammandrag ur boken som tar upp systrarna Mobergs kamp för lika kvalitet för alla barn:

Året är 1899, platsen är Norrköping. Staden domineras av textilfabriker, en ovanligt stor andel av arbetarna är kvinnor. Det är mödrar som måste ut i arbetslivet och den barntillsyn som finns att tillgå är undermålig och många barn far illa. Kvinnorna i Norrköping har dock den stora turen att i närheten bor två hängivna systrar som ser barnen och deras behov. Ellen och Maria Moberg kommer från en välbärgad familj, brinner för barn och är dessutom begåvade med både fantasi och entreprenörsanda. Här ser de ett skriande behov av kvalificerad barnpassning. Vad göra? Ellen, då 22 år gammal, startar med sin systers hjälp en barnträdgård i sitt eget hem. Inspirationen har de i Friedrich Fröbel, en tysk pedagog som redan 1817 själv startat en skola baserad på idéer om elevernas fria och självständiga tänkande. Man tar ut en liten avgift av föräldrarna men är fullt medvetna om att de flesta inte har råd med detta. 1904 öppnar de folkbarnträdgården Fröbelstugan. Detta ska vara en folkkindergarten, för alla. Mottot lyder ”Hjälp för mödrar, barnaglädje åt barnen”. Ellen, som

tar detta på största allvar klagar ofta över den *dåliga kvalitén* och grundar 1909 Fröbelinstitutet i Norrköping. Här kan mammorna på barnkrubbeavdelningen amma på lunchrasten och själva få äta för 25 öre. Sjuka barn kan övernatta på avdelningen. På barnkrubbeavdelningen går barnen från ett och sju år, folkkindergarten är för barn mellan fyra och sex år och på eftermiddagshemmet är man mellan klockan fyra och sju på eftermiddagarna när skolan slutat. För att försäkra sig om en bra pedagogisk standard driver de också en tvåårig utbildning för förskollärare. Lärarinnan ska vara en förebild, inte undervisa utan vara vägledare för barnens eget kunskapsbegär.

Systrarna Moberg gör enormt viktiga insatser för att lyfta fram barnen och synliggöra dem i en tid då barn varken skulle synas eller höras. De byggde institutioner för barnomsorg och pedagogutbildning. Med dagens mått mätt var de moderna och jämför man en vanlig dag på Fröbelstugan med dagens förskola kan man se vissa likheter.

En dag i Fröbelstugan, ett utdrag från hur en dag kunde se ut.

”Redan klockan halv nio börjar en och annan av de mest ivriga småttingarna infinna sig, och strax efter nio är livet i full gång. Alla äro sysselsatta, men ännu helt och håller på eget initiativ. De tre som för veckan sköta blommorna ser man vid fönstren var och en pysslande med sina skyddslingar..

Vid väggtavlorna hålla små tecknare på med sina första streck, där ritas båtar, stugor och tåg och allt annat som en uppövad ”kindergarten-tant” så småningom lär sig att uttyda. Det mest lockande är kanske ändå bilderböckerna, ty de dragas fram outtröttligt varenda morgon och bli aldrig för gamla att se på, i synnerhet om någon tant placerar sig bland barnen och förevisar och berättar....

Men ett-två-tre så ljuder gong-gongen och i ett nu plockas böcker och lekmaterial på respektive platser, och de tre raderna står placerade vid orgeln, de minsta 4-åringarna i främsta ledet. Alla ögon hit, och alla händer tillsammans, och så tystnad och andakt...

Dukningen ombesörjes av de därtill för veckan utsedda barnen, vita vaxdukar bredas på borden, muggar utplaceras och sist men ej minst viktigt, blommorna....På så sätt sträcka sig omärkligt arbetets verkningar genom barnen även till hemmen....

(Hartman 2007 s.59)

Systrarna Moberg startade även Fröbelförbundet 1920 där Ellen var ordförande i 24 år. Maria fortsatte att utveckla det pedagogiska kunnandet. De var förespråkare för att de nordiska ländernas lärare skulle samarbeta och höll i möten där det kunde vara upp till 100 deltagare från våra grannländer. Ellen och Maria Moberg skapade en genomtänkt pedagogisk fostran av förskolebarn och är fortfarande förebilder för det pedagogiska arbete som deras efterföljare bedriver. De har hela tiden barnens bästa för ögonen och viker aldrig av från den genomtänkta pedagogiska tanken. Inte helt olik den som idag råder på våra förskolor, 100 år senare. Detta på en tid när kvinnor inte hade rösträtt....(Hartman 2007, s.57-58)

Egen sammanfattning och reflektion

Att skriva den här essän har varit en enorm resa, jag har upptäckt att det problem som jag inte trodde var så uppmärksammat, är uppmärksammat och utforskat. Det finns mycket skrivet och dokumenterat om skillnader i förskolans kvalitet. Varför görs det inte mer ifrån samhällets sida för att få en likvärdig kvalitet för alla barn? En av de viktigaste, och jag tror mest citerade meningarna i Lpfö -98 är: "Förskolan ska lägga grunden till det livslånga lärandet. Verksamheten ska vara rolig, trygg, och lärorik för **alla** barn som deltar." (Lpfö -98 s.4) Jag tror och hoppas på att för de allra flesta förskolebarn är deras tid i förskolan rolig och trygg, och så klart lärorik men det är här skillnaderna finns.

Om jag försöker sammanställa de fakta som jag kommit fram till under mitt skrivande så är det ett faktum att förskolans kvalitet har avgörande betydelse för barns utveckling och lärande, ett lysande exempel är det om Linneskolan och krokbacksskolan. Kvalitén varierar mellan förskolor och det är i huvudsak så att den lägsta kvalitén finns i de mångkulturella och socialt utsatta områdena. Kvalitén är beroende av kompetenta pedagoger. Kompetenta pedagoger vill arbeta i meningsfulla lärandemiljöer (hög kvalitet) och söker sig till förskolor som har det, vilket betyder att precis som forskningen visar, den höga kvalitén höjs på dessa förskolor och förskolor med låg kvalitet förblir förskolor med låg kvalitet

Vad har då mitt dilemma som handlar om barn ska få ta med sig leksaker till förskolan eller inte med kvalitet att göra? Jag ville visa på skillnad i förskolors olika sätt att agera utifrån de förutsättningar man har. På min förskola har man inte diskuterat fram ställningstagandet att personliga saker ska lämnas hemma. Det har varit upp till avdelningarna att själva bestämma, den pedagogiska diskussionen har inte lyfts. Om man jämför med den

förskolan som jag besökte så hade de både diskuterat fram ett ställningstagande och skrivit ner det som en policy. .

Nu när jag har läst och reflekterat över litteraturen anser jag mig ha fått vetenskapligt stöd för den känslan jag har och haft angående barns rätt att ta med personliga saker till förskolan. Jag pekade på några saker i den gestaltning som jag gjorde bland annat när Ali och Muhammed sitter och spelar med sitt Bakuganspel, de är väldigt skickliga på att klassificera och värdesätta korten. De kan namnen på en massa olika figurer och vet vad de har för egenskaper. Carina Fast har i sin bok *Literacy* gjort samma iakttagelse när hon har studerat barns lek med Pokémon. Hon studerade historien runt Pokémon⁸ och såg att det är en berättelse som följer samma struktur som de flesta berättelser och sagor. Fast skriver att barn dels lär sig mycket, som att skilja ut symboler, att komma ihåg svåra namn, olika slags energi och detaljer på bilder, detta skapar gemenskap bland barnen och ger dem samma referenser. Barnen lär av varandra och det är inte ovanligt att de leker lekar omkring korten, hittar på sagor och rimmar på ord.(Fast, 2009, s.73). Boken *Literacy* handlar om hur barn lär sig att läsa och skriva. Fast skriver så här: ”Det mest överraskande var emellertid att barnen var så språkligt engagerade i teveprogram, videofilmer, populärmusik och dataspel, Det tycktes inte finnas några gränser för vad barnen kunde lära sig i samband med leksaker, en viss form av musik, spel eller filmer” (Fast, 2009, s.8.)

Päronets förskola har uppmärksammat det här i sin leksakspolicy när de uppmuntrar barn att ta med sig saker hemifrån och låter dessa saker vara ingångar till projekt och samtal. Vad är det som gör att vissa förskolor väljer att inte låta barn ta med sig saker hemifrån? Jag tror att det till stor del beror på att man ser att det kan bli konflikter, saker kommer bort, barn tävlar med varandra om vem som har mest eller störst saker. Då är min teori att om man inte ser det positiva lärandet så blir de negativa effekterna det som blir framstående. Det behövs en djup pedagogisk diskussion för att komma till insikt med vad som är bäst för i första hand barnen, men också för verksamheten och pedagogerna. I förskolor som har stor omsättning på personal och svårt att rekrytera kompetenta pedagoger tror jag att det blir svårt att få till den pedagogiska diskussion som leder fram till de bästa besluten för barnen. I min Essä har jag fokuserat på två förskolor, men jag hoppas och tror att det framgår att det är statuerande exempel. Jag har arbetat på min förskola i 24 år och jag är stolt över att arbeta där. Vi har kommit väldigt långt inom vissa områden till exempel som jag skrev ovan inom språkinläring och det interkulturella

⁸ tv-serie om figurer med olika egenskaper och som också finns som dataspel.

I den stora överhängande frågan när det gäller kvalitén så kommer det att behövas ett agerande från samhället, något måste göras för att rekrytera pedagoger till förskolor och skolor med lägre kvalitet. Det kan vara allt från att höja lönen för pedagogerna till att minska barngrupperna. När det gäller frågan om mitt dilemma så kommer jag på nytt att väcka frågan om barns rätt att ta med sig personliga saker till förskolan. Stärkt av den insikt jag har fått genom att skriva den här essän känner jag mig redo för att lyfta den diskussionen.

Sammanfattning

Min essä handlar om ett samhällsproblem, som jag anser är underskattat. Det finns idag år 2011 skolor och förskolor som har väldigt varierande kvalitet, vilket är ett problem som har funnits länge men som inte har uppmärksammats tillräckligt mycket enligt min mening...

Jag har i min essä försökt att förstå vad det är som gör att kvalitén skiljer sig åt mellan olika förskolor. Jag har med hjälp av olika forskningsstudier tittat på vad kvalitet i förskolan innebär. Min utgångspunkt är ett ganska vanligt förekommande dilemma från min egen arbetsplats, där jag ofta upplever att vi i personalgruppen har olika synsätt på hur vi ska hantera specifika situationer. Jag beskriver också ett studiebesök på en förskola som skiljer sig från förskolan där jag arbetar.

Jag ville undersöka vad det betyder för barnen som fostras på förskolor med varierande kvalitet. Har de samma förutsättningar?

Det jag kommit fram till är att det problem jag belyser är mer komplicerat och omfattande än jag trodde från början. Det är på tiden att det här problemet uppmärksammas och att man gör något radikalt för att få en likvärdig lärandemiljö för alla barn.

Referenslitteratur:

- Dahlberg, Gunilla och Åsen, Gunnar (2007) ”Loris Malaguzzi och den pedagogiska filosofin i Reggio Emilia”. I:Forsell Anna (red) *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber
- Fast, Carina (2008) *Literacy – i familj, förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur AB
- Hartman, Sven (2007) *Det pedagogiska kuturarvet*, Stockholm: Natur och Kultur.
- Hedlund, Monica (2011) *Kulturkrock lyfte elever: Från Lärarnas nyheter* nr 6, 25 mars 2011.
- Markström, Ann-Marie (2007) *Att förstå förskolan –vardagslivets institutionella ansikten* . studentlitteratur
- Sheridan Sonja, Pramling Samuelsson Ingrid.(2009) *Barns lärande –fokus i kvalitetsarbete*. Stockholm:Liber AB
- Sheridan Sonja, Pramling Samuelsson Ingrid & Johansson Eva,(2009) *Barns tidiga lärande*.(Elektronisk) Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2077/20404>
- Sheridan Sonja, Pramling Samuelsson Ingrid, Johansson Eva. (2010). *Förskolan –arena för barns lärande*. Stockholm:Liber AB
- Skolverket . (2006)(Rev.uppl).Lpfö98.. *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Fritzes
- Skolverket. (2005). *Allmänna råd och kommentarer. Kvalitet i förskolan*. Stockholm: Fritzes

